

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.2>

УДК 658.14:005.52:338.24.006.83

*I. Б. Дутчак,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8069-7236>*
*I. Г. Фадєєва,
д. е. н., професор,
кафедра фінансів, обліку та оподаткування,
Інститут економіки та менеджменту,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6978-1621>*
*Я. В. Шеверя,
к. е. н., доцент кафедри обліку і аудиту,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6341-8533>*

ДОСЛІДЖЕННЯ МОДЕЛЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*I. Dutchak,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and
Auditing, Faculty of Economics,
Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine*
*I. Fadyeyeva,
Doctor of Economics (Habilitation), Professor, Department of Finance,
Accounting, and Taxes, Institute of Economics and Management, Ivano-Frankivsk
National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk, Ukraine*
*Y. Sheveria,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and
Auditing, State higher educational institution
"Uzhhorod National University", Uzhhorod, Ukraine*

RESEARCH ON MANAGEMENT ACCOUNTING MODELS FOR COST OPTIMIZATION IN MANUFACTURING ENTERPRISES

У сучасних умовах розвитку виробничих підприємств оптимізація витрат є важливим фактором для забезпечення стабільної конкурентоспроможності та прибутковості. У статті розглядаються моделі управлінського обліку, розроблені для оптимізації витрат у виробничому середовищі.

Актуальність дослідження полягає в тому, що виробничі підприємства постійно постають перед проблемою управління витратами в умовах змін ринкового попиту, технологічного прогресу та операційних труднощів. Для розв'язання цієї проблеми в роботі зроблена спроба проаналізувати різноманітні моделі управлінського обліку, що застосовуються для оптимізації витрат.

Дослідження ґрунтується на аналізі значної кількості наукової літератури та емпіричних даних, які демонструють різні моделі управлінського обліку, що використовуються на виробничих підприємствах у всьому світі. У дослідженні проаналізовано методології, концепції та інструменти, що містяться в цих моделях, та з'ясовано їх ефективність в оптимізації витрат у різних операційних процесах.

Результати дослідження свідчать про багатогранність стратегій оптимізації витрат на виробничих підприємствах. Від традиційних підходів, таких як Activity-Based Costing (ABC), до сучасних, таких як Lean Accounting та Throughput Accounting, існує цілий спектр методів, кожен з яких пропонує свої унікальні ідеї та переваги.

У результаті дослідження зроблено висновки щодо застосовності, адаптивності та ефективності цих форм управлінського обліку в реальних виробничих умовах. У дослідженні наголошується на необхідності детального вивчення організаційної структури, технологічної інфраструктури та потреб ринку при виборі та впровадженні відповідної системи оптимізації витрат.

Дослідження визначає перспективні напрями для майбутніх досліджень у цій сфері. Зокрема, пропонується проводити поглиблені цільові

дослідження, практичні оцінки й порівняльні аналізи для покращення рівня знань про вплив моделей управлінського обліку на оптимізацію витрат на виробничих підприємствах.

In modern conditions of industrial enterprise development, cost optimization is a crucial factor ensuring stable competitiveness and profitability. This article explores management accounting models developed for cost optimization in the manufacturing environment.

The relevance of the study lies in the fact that manufacturing enterprises constantly face the challenge of cost management amidst changing market demands, technological advancements, and operational difficulties. To address this issue, the paper attempts to analyze various management accounting models applied for cost optimization.

The research is based on the analysis of a significant amount of scholarly literature and empirical data, demonstrating different management accounting models used in manufacturing enterprises worldwide. The study examines methodologies, concepts, and tools embedded in these models and assesses their effectiveness in cost optimization across various operational processes.

The research findings indicate the multifaceted nature of cost optimization strategies in manufacturing enterprises. From traditional approaches such as Activity-Based Costing (ABC) to modern methods like Lean Accounting and Throughput Accounting, a spectrum of methods emerges, each offering unique ideas and advantages.

As a result of the study, conclusions are drawn regarding the applicability, adaptability, and effectiveness of these forms of management accounting in real manufacturing conditions. The research emphasizes the need for a detailed study of organizational structure, technological infrastructure, and market needs when selecting and implementing an appropriate cost optimization system.

The study identifies prospective directions for future research in this field. Specifically, it suggests conducting in-depth targeted studies, practical

assessments, and comparative analyses to enhance the understanding of how management accounting models impact cost optimization in manufacturing enterprises.

Ключові слова: *методи прийняття рішень, аналіз та оптимізація витрат, моделі управлінського обліку, контрольні системи, ефективність ресурсного використання.*

Keywords: *decision-making methods, cost analysis and optimization, management accounting models, control systems, efficiency of resource utilization.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Управлінський облік відіграє важливу роль у керуванні процесами прийняття рішень на виробничих підприємствах, особливо щодо оптимізації витрат [4, с. 10]. Водночас різноманітність наявних моделей управлінського обліку створює певні виклики для підприємств, які прагнуть ефективно оптимізувати свою структуру витрат. З огляду на це, дослідження спрямовано на визначення сильних і слабких сторін різних моделей управлінського обліку в різних операційних контекстах та доцільності їх застосування на виробничих підприємствах.

Зазначена проблематика була предметом наукової уваги таких дослідників, як І. Андрющенко, А. Семенова [1], Л. Титенко, С. Богдан [2], П. Гласов [3], В. Голик [4], М. Іванов [6], А. Ільїна [7], С. Мельниченко [8] та багатьох інших.

Так, в останніх наукових дослідженнях А. Ільїної наголошується на важливості інтеграції передових технологій, таких як штучний інтелект (ШІ), машинне навчання (МН) та аналітика великих даних, у моделі управлінського обліку [7, с. 292]. Такі технології дозволяють підприємствам ефективно аналізувати значні обсяги даних, виявляти можливості для економії коштів та оптимізувати виробничі процеси [11, с. 43].

Традиційні методи калькуляції витрат, такі як ABC, продовжують удосконалюватися. О. Шмигель досліджував сучасні динамічні й гібридні моделі ABC, які дозволяють краще врахувати особливості сучасного виробничого середовища [14, с. 186]. Ці моделі забезпечують більш точний розподіл витрат, допомагаючи в прийнятті стратегічних рішень щодо їх оптимізації.

Посилюється увага до інтеграції аспектів сталого розвитку в моделі управлінського обліку. Науковці досліджують можливість включення екологічних та соціальних витрат до стратегій оптимізації витрат відповідно до глобальної тенденції до сталого розвитку виробництва [5, с. 69; 10, с. 94].

Досягнення в аналітиці даних дають змогу розробляти системи підтримки прийняття рішень для оптимізації витрат у режимі реального часу. Як справедливо стверджує П. Гласов, такі системи надають виробничим менеджерам можливість вчасно отримувати інформацію про фактори, які впливають на витрати, що дозволяє оперативно приймати рішення з метою мінімізації витрат і максимізації ефективності [3, с. 25].

Попри технологічний прогрес, керування управлінськими аспектами залишається складним завданням. Спротив змінам, недоліки комунікації та людська упередженість можуть стати на перешкоді успішному впровадженню моделей управлінського обліку для оптимізації витрат.

Сучасне виробниче середовище характеризується підвищеною складністю через міжнародні ланцюги постачання, кастомізацію продукції та мінливий попит. Врахування цієї комплексності в моделях управлінського обліку при збереженні точності й релевантності є актуальним завданням.

Впровадження передових моделей управлінського обліку часто вимагає значних інвестицій у технології, навчання та організаційну реструктуризацію. Баланс між потенційною економією коштів і початковими витратами на впровадження залишається важливим питанням для багатьох підприємств.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз та оцінка різних моделей управлінського обліку, що використовуються виробничими підприємствами для оптимізації витрат, та визначення найбільш ефективних стратегій управління витратами в цьому секторі.

Матеріали та методи дослідження. У статті використано метод аналізу конкретних ситуацій для дослідження застосування різних моделей управлінського обліку на реальних виробничих підприємствах.

Для дослідження наявних моделей управлінського обліку, що використовуються з метою оптимізації витрат на виробничих підприємствах, у статті використано комплексний огляд літератури. Цей метод дозволяє визначити й синтезувати ключові концепції, теорії та емпіричні результати попередніх досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управлінський облік є важливою складовою сучасних ділових операцій, оскільки відіграє основну роль в керуванні процесами прийняття рішень та забезпеченні ефективного розподілу ресурсів.

Основою управлінського обліку є збирання, аналіз, інтерпретація та відображення фінансової інформації для внутрішнього використання в організації. На відміну від фінансового обліку, який здебільшого зосереджений на наданні звітності про фінансові результати для зовнішніх зацікавлених сторін, таких як інвестори та регуляторні органи, управлінський облік призначений для задоволення конкретних потреб менеджерів та керівників усередині організації [1, с. 20].

Однією з основних функцій управлінського обліку є керування витратами, що охоплює процеси й методи, які використовуються організаціями для контролю та скорочення витрат, максимізуючи при цьому цінність. У сучасному конкурентному бізнес-середовищі ефективне управління витратами має важливе значення для підтримки прибутковості та довгострокового зростання. Управлінські бухгалтери відіграють важливу роль у цьому процесі, забезпечуючи розуміння різних витрат, пов'язаних із

виробництвом товарів і послуг, визначаючи сфери неефективності та впроваджуючи стратегії, спрямовані на підвищення рентабельності.

Одним із ключових понять в управлінні витратами є поведінковий аналіз витрат. Управлінські бухгалтери аналізують динаміку витрат у відповідь на зміни рівня виробництва, обсягів продажів та інших змінних. Вивчаючи поведінку витрат, менеджери можуть прийняти більш обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, планування виробництва та розподілу ресурсів. Наприклад, вони можуть використовувати аналіз «витрати – обсяг – прибуток» для визначення оптимальної структури продажів або точки беззбитковості для продукту чи послуги.

Іншим важливим аспектом управління витратами є контроль витрат, який передбачає впровадження заходів для моніторингу, скорочення та управління витратами в організації. До контролю витрат може належати складання бюджетів, встановлення стандартів витрат і реалізація ініціатив з їх скорочення. Управлінські бухгалтери відіграють ключову роль у моніторингу фактичних витрат порівняно з бюджетними сумами, виявленні відхилень та дослідженні їх основних причин. Завдяки проактивному управлінню витратами організації можуть підвищити свою конкурентоспроможність і прибутковість [6, с. 254].

Управління витратами включає стратегічне керування витратами, яке передбачає узгодження стратегій управління витратами із загальними стратегічними цілями організації. Це може передбачати визначення чинників витрат, вивчення ланцюжка створення вартості та оцінку фінансових наслідків різних стратегічних варіантів. Шляхом інтеграції витрат у процеси прийняття стратегічних рішень організації можуть краще розподіляти ресурси, визначати пріоритети ініціатив і створювати стійкі конкурентні переваги.

Управлінський облік, окрім управління витратами, охоплює й інші ключові сфери, такі як вимірювання ефективності, бюджетування та прогнозування. Вимірювання ефективності передбачає оцінку результатів

діяльності окремих осіб, підрозділів та організації загалом порівняно з попередньо визначеними цілями та контрольними показниками. Бюджетування являє собою встановлення фінансових цілей та розподіл ресурсів для ефективного їх досягнення. Прогнозування – передбачення майбутніх фінансових показників на основі історичних даних, ринкових тенденцій та інших релевантних факторів [9, с. 85].

Оптимізація витрат – важливий аспект управління підприємством, що охоплює різні стратегії та методології, спрямовані на мінімізацію витрат при максимізації прибутку та ефективності. У будь-якій організації, від невеликого стартапу до транснаціональної корпорації, ефективне управління витратами відіграє основоположну роль у досягненні прибутковості та сталого зростання. Для досягнення цієї мети підприємства застосовують низку базових підходів і використовують моделі управлінського обліку, пристосовані до їхніх конкретних потреб і обставин [8].

До основних функцій управлінського обліку в управлінні витратами організації чи підприємства належать: аналіз витрат, визначення та оцінка витрат, планування й прогнозування, контроль витрат, вимірювання ефективності, підтримка рішень, стратегічне планування та управління ризиками (табл. 1).

Одним із фундаментальних підходів до оптимізації витрат є здійснення детального аналізу та визначення факторів, що їх зумовлюють. Фактори витрат – це основні чинники, які впливають на витрати, що відбуваються в тому чи іншому бізнесі. Знаючи ці фактори, організації можуть визначити сфери, у яких витрати можна зменшити або контролювати їх більш ефективно. До загальних факторів витрат належать праця, матеріали, накладні витрати та виробничі процеси. Завдяки детальному аналізу та відстеженню цих факторів бізнес може визначити пріоритетні напрями скорочення витрат та ефективно розподіляти ресурси [1, с. 22].

Таблиця 1. Роль та функції управлінського обліку в управлінні витратами організацій

Функції управлінського обліку в управлінні витратами	Їх характеристика
Визначення та оцінка витрат	Фахівці з управлінського обліку визначають та оцінюють різні витрати підприємства, зокрема прямі витрати (наприклад, сировина, робоча сила) та непрямі витрати (наприклад, накладні витрати, адміністративні витрати).
Аналіз витрат	Аналізується структура витрат для визначення чинників, що впливають на витрати, моделей поведінки витрат і відхилень у витратах. Це дозволяє зрозуміти фактори, що впливають на витрати, та уможливорює прийняття ефективних рішень.
Планування та прогнозування	Бухгалтери з управлінського обліку розробляють бюджети та прогнози на основі історичних даних та прогнозів. Точно прогножуючи витрати, вони сприяють встановленню фінансових цілей та оцінці результатів діяльності відповідно до них.
Контроль витрат	Впроваджують системи та процеси для контролю витрат у компанії. Йдеться про встановлення цілей зі скорочення витрат, реалізацію ініціатив з економії коштів та моніторинг витрат, щоб переконатися, що вони відповідають запланованим у бюджеті сумам.
Вимірювання ефективності	Управлінські бухгалтери розробляють показники ефективності та ключові показники ефективності (KPI) для оцінки результативності й ефективності ініціатив з управління витратами. Вони відстежують результати діяльності в часі та надають зворотний зв'язок керівництву для постійного вдосконалення.
Підтримка рішень	Управлінські бухгалтери забезпечують підтримку прийняття рішень, здійснюючи аналіз витрат і вигод, оцінюючи інвестиційні пропозиції й фінансові наслідки стратегічних рішень. Вони допомагають керівництву робити обґрунтований вибір, який максимізує вартість підприємства.
Стратегічне планування	Управлінські бухгалтери сприяють стратегічному плануванню, забезпечуючи фінансову аналітику та здійснюючи аналіз різних сценаріїв. Вони допомагають узгодити стратегії управління витратами із загальними бізнес-цілями та підтримують довгострокову стійкість.
Управління ризиками	Управлінські бухгалтери оцінюють ризики, пов'язані з рішеннями щодо управління витратами, і розробляють стратегії для їх зниження. Вони допомагають виявити потенційно вразливі місця, пов'язані з витратами, і впроваджують засоби контролю для захисту від несприятливих наслідків.

Джерело: складено авторами за [8; 9]

Іншим важливим підходом до оптимізації витрат є впровадження принципів і практик ощадливого виробництва. Методика ощадливого

виробництва фокусується на зменшенні кількості відходів та оптимізації процесів для підвищення ефективності й зниження витрат. Цей підхід виник на виробництві, але сьогодні застосовується в різних галузях, зокрема у сфері послуг та охорони здоров'я. Виявляючи та усуваючи види діяльності, що не створюють доданої вартості, мінімізуючи запаси та оптимізуючи робочі процеси, підприємства можуть значно скоротити витрати, одночасно підвищуючи загальну продуктивність та задоволеність клієнтів.

Також оптимізація витрат часто передбачає стратегічний пошук постачальників та управління ними. Закупівлі складають значну частину витрат для багатьох компаній, що робить їх першочерговим напрямом для ініціатив з економії витрат. Укладаючи вигідні контракти, консолідуючи постачальників та впроваджуючи стратегії управління ними, компанії можуть знизити витрати на закупівлі без шкоди для якості й рівня обслуговування. Розвиток технологій, таких як платформи електронних закупівель та системи управління взаємовідносинами з постачальниками, дозволяє компаніям оптимізувати процеси пошуку постачальників і досягти більшої прозорості й контролю за витратами [2, с. 91].

Крім цих основних підходів, різні моделі управлінського обліку забезпечують основу та методологію для оптимізації витрат. Activity-Based Costing (ABC) – це одна з таких моделей, яка розподіляє непрямі витрати на продукти чи послуги на основі їхнього використання в різних видах діяльності. Завдяки більш точному розподілу витрат ABC дозволяє компаніям виявляти сфери неефективності та визначати пріоритети для вдосконалення. Так само таргет-костинг передбачає встановлення цільової собівартості продуктів чи послуг на основі ринкового попиту та бажаної норми прибутку, що сприяє прийняттю рішень щодо розробки та виробництва, які враховують витрати.

Теорія обмежень (ТОС) пропонує цілісний підхід до оптимізації витрат шляхом виявлення та усунення слабких місць у системі. Зосередившись на найбільш важливих факторах, що обмежують загальну продуктивність,

підприємства можуть реалізувати цілеспрямовані заходи для усунення цих обмежень і підвищення пропускної здатності та прибутковості. Облік пропускної здатності, похідний від ТОС, наголошує на максимізації швидкості, з якою продукти або послуги генерують прибуток, забезпечуючи однозначний акцент для зусиль з оптимізації витрат [15].

Методології безперервного вдосконалення, такі як Кайдзен і Шість сигм, є важливою складовою ініціатив з оптимізації витрат. Кайдзен, що в перекладі з японської означає «безперервне вдосконалення», передбачає невеликі, поступові зміни в процесах і системах для досягнення постійного підвищення ефективності та якості. Шість сигм, своєю чергою, зосереджується на зменшенні дефектів і варіативності процесів за допомогою статистичного аналізу й точних методологій розв'язання проблем. Впроваджуючи ці принципи у свою організаційну культуру, компанії можуть стабільно знижувати витрати, одночасно підвищуючи загальну продуктивність і конкурентоспроможність.

Управлінський облік відіграє центральну роль у функціонуванні міжнародних підприємств, виступаючи в ролі орієнтира для прийняття рішень, розподілу ресурсів та оцінки результатів діяльності. У різних галузях промисловості відомі компанії розробили та запровадили різні моделі управлінського обліку, пристосовані до їхніх конкретних потреб та організаційних структур. Ці моделі призначені для забезпечення розуміння фінансових даних, полегшення стратегічного планування та оптимізації операційної ефективності. Проте ефективність цих моделей є різною, а тому для виявлення недоліків та можливостей для вдосконалення необхідна постійна оцінка [12, с. 386].

Однією з основних цілей моделей управлінського обліку є забезпечення надання своєчасної й точної інформації для підтримки процесів прийняття рішень. У транснаціональних корпораціях, таких як Google, Apple і Toyota, складні моделі інтегрують фінансові дані з різних джерел для створення комплексних звітів, які аналізуються керівництвом. Такі звіти,

зазвичай, містять ключові показники ефективності (KPI), пов'язані з продажами, витратами, прибутковістю та часткою ринку. Проаналізувавши ці показники, керівники можуть оцінити фінансовий стан організації та прийняти обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів, розробки продуктів і розширення ринку.

Моделі управлінського обліку відіграють значну роль у стратегічному плануванні та управлінні ефективністю діяльності. Такі компанії, як Amazon і Walmart, використовують передові методи прогнозування для визначення ринкових тенденцій, виявлення можливостей для зростання та зменшення ризиків. Завдяки бюджетуванню, аналізу відхилень і плануванню сценаріїв ці компанії узгоджують свої стратегічні цілі з операційною діяльністю та відстежують прогрес у досягненні заздалегідь визначених цілей. Інформаційні панелі та збалансовані системи показників дають змогу менеджерам відстежувати показники ефективності в різних аспектах, сприяючи підвищенню підзвітності й прозорості в організаціях [12].

Незважаючи на свої переваги, наявні моделі управлінського обліку не позбавлені недоліків (табл. 2).

Однією з поширених проблем є складність інтеграції та аналізу даних, особливо у випадку великих транснаціональних компаній із різноманітними бізнес-підрозділами та географічним розміщенням. Інтеграція даних із різних систем може забирати багато часу й зумовлювати помилки, що призводить до затримок у підготовці звітності та прийнятті рішень. До того ж використання історичних даних може обмежувати здатність моделей управлінського обліку надавати корисну інформацію в динамічному й невизначеному середовищі. В епоху цифрової трансформації підприємства мають використовувати нові технології, такі як штучний інтелект і предиктивна аналітика, щоб підвищити гнучкість і прогностичні можливості своїх систем управлінського обліку [13, с. 103].

Таблиця 2. Недоліки моделей управлінського обліку на сучасних підприємствах

Недоліки	Характеристика
Витрати на впровадження	Впровадження складних систем управлінського обліку може бути витратним, особливо для малих підприємств.
Складність	Деякі моделі управлінського обліку можуть бути надто складними, що вимагає тривалого навчання й досвіду.
Спротив змінам	Працівники можуть чинити опір впровадженню нових моделей управлінського обліку, особливо якщо вони порушують усталені практики.
Залежність від історичних даних	Моделі управлінського обліку часто покладаються на історичні дані, які можуть неточно відображати поточні ринкові умови.
Негнучкість	Деякі моделі не можуть легко адаптуватися до змін у бізнес-середовищі, що робить їх менш пристосованими до динамічних ситуацій.
Ризик неправильної інтерпретації	Неправильна інтерпретація даних або припущень у моделях управлінського обліку може призвести до прийняття помилкових рішень.
Витрати часу	Збір та аналіз даних для цілей управлінського обліку може забирати багато часу, відволікаючи ресурси від інших завдань.
Надмірний акцент на кількісних показниках	Моделі, які надають надмірний пріоритет кількісним показникам, можуть нехтувати якісними аспектами, важливими для прийняття рішень.
Невідповідність цілям і стратегії організації	Якщо моделі управлінського обліку не узгоджені належним чином з цілями й стратегією організації, вони можуть надавати неправильну інформацію.
Складність інтеграції з іншими системами	Інтеграція моделей управлінського обліку з іншими системами підприємства, такими як ERP, може бути складною.

Джерело: складено авторами за [13]

Традиційні моделі управлінського обліку часто зосереджуються на фінансових показниках, втрачаючи в нефінансових факторах, таких як задоволеність клієнтів, залученість працівників та екологічна стійкість. Зважаючи на те, що стейкхолдери все частіше вимагають прозорості та підзвітності, компанії мають розширювати сферу застосування своїх систем вимірювання ефективності, щоб включити в них збалансований набір показників, які відображають як фінансові, так і нефінансові фактори створення цінності. Це потребує переходу до інтегрованих систем звітності, таких як Глобальна ініціатива зі звітності (GRI) та Рада зі стандартів

бухгалтерського обліку в галузі сталого розвитку (SASB), які наголошують на взаємозв'язку між фінансовими, екологічними та соціальними показниками.

Аналіз наявних моделей управлінського обліку на відомих світових підприємствах виявив як сильні, так і слабкі сторони. Ці моделі відіграють важливу роль у прийнятті рішень, стратегічному плануванні та управлінні ефективністю, але вони також стикаються з проблемами, пов'язаними з інтеграцією даних, можливостями прогнозування та врахуванням нефінансових показників. Щоб зберігати конкурентоспроможність у сучасному бізнес-середовищі, яке швидко змінюється, компанії мають постійно оцінювати та вдосконалювати свої системи управлінського обліку, використовувати технології, впроваджувати інтегровані системи звітності й розвивати культуру інновацій та співпраці в межах усієї організації. Виправляючи ці недоліки та використовуючи можливості для вдосконалення, компанії можуть підвищити свою здатність створювати довгострокову цінність для акціонерів, працівників і суспільства загалом.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, управлінський облік відіграє важливу роль у керуванні витратами, забезпечуючи менеджерів інформацією та інструментами, необхідними для прийняття обґрунтованих рішень, контролю витрат і підвищення ефективності діяльності. Продуктивно використовуючи методи управлінського обліку, організації можуть посилити свою конкурентоспроможність, адаптуватися до мінливих ринкових умов і досягти своїх стратегічних цілей в економічно ефективний спосіб.

Оптимізація витрат – це багатопланове завдання, яке вимагає поєднання базових підходів і складних моделей управлінського обліку. Аналізуючи фактори витрат, впроваджуючи принципи ощадливості, оптимізуючи стратегії постачання та використовуючи відповідні системи бухгалтерського обліку, підприємства зможуть досягти значного скорочення витрат, одночасно підвищуючи цінність і конкурентоспроможність. Але

оптимізація витрат – це не один захід, а безперервний процес, який вимагає постійного моніторингу, аналізу й вдосконалення для адаптації до змін ринкової кон'юнктури та потреб організації.

Література

1. Андрющенко І. Є., Семенова А. О. Концепція стратегічної моделі управління витратами машинобудівних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 22. С. 17-23. DOI: 10.32702/23066814.2021.22.17.
2. Титенко Л. В., Богдан С. Трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. 2020. № 64 (3). С. 87–95.
3. Гласов П. В. Удосконалення організаційно-економічного механізму стратегічного управлінського обліку витрат підприємств в умовах кластеризації економіки в Україні. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 3 (93). С. 23–27. DOI: 10.26642/ema-2020-3(93)-23-27.
4. Голик В. Р. Концептуальні основи управлінського обліку витрат та підходи до його автоматизації. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2018. № 3 (85). С. 8–12. DOI: 10.26642/jen-2018-3(85)-8-12.
5. Завитій О., Дідоренко Т., Кондрюк Л. Логістичні витрати виробничих підприємств як об'єкти обліку та контролю. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. № 1–2. С. 49–73. DOI: 10.35774/ibo2019.01.049.
6. Іванов М. В. Практичне застосування механізму формування витрат у діяльності промислових підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 6 (1). С. 253–256. DOI: 10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-253-255.
7. Ільїна А.О. Роль інвестицій в людський капітал у розвитку інформаційного суспільства. *Наукові перспективи. Серія: Економіка*. 2021. № 3 (9). С. 278–295. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/194> (дата звернення: 29.04.2024).

8. Мельниченко С. Г. Аналіз стратегічного менеджменту та його вплив на успішність організацій. Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2024. № 3. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/19/16> (дата звернення: 29.04.2024).
9. Назаренко Т. П., Франчук І. Б., Вітер С. А. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції. *Економіка та держава*. 2021. № 7. С. 83–89. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.83> (дата звернення: 29.04.2024).
10. Нестеренко І. В., Чміль Є. Л. Моделювання облікової політики в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. № 1. С. 92–99. DOI: 10.32782/dees.1-15.
11. Тімінський О., Войтенко О., Райчук І. Аналіз моделей і методів діджиталізації бізнес-процесів. *Управління розвитком складних систем*. 2021. № 46. С. 38–47. DOI: 10.32347/2412-9933.2021.46.38-47.
12. Фокін О. К. Суб'єктно-об'єктний склад системи економічного аналізу виробничих витрат великих промислових підприємств. *Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки*. 2019. № 1. С. 371–391.
13. Хмелюк А. В., Нежумиря В. А. Моделі поведінки витрат: управлінський аспект. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2023. № 2 (7). С. 99–106. DOI: 10.31319/2709-2879.2023iss2(7).293775pp99-106.
14. Шмигель О. Є. Управлінський облік та критерії його ефективності на підприємстві. *Інноваційна економіка*. 2020. № 3–4. С. 182–187. DOI: 10.37332/2309-1533.2020.3-4.26.
15. Melnychenko S., Morozova O., Bohadorova L. Spatial-temporal dynamics of qualitative changes in efficiency of agricultural production in agricultural holdings of Ukraine in 2015 and 2019. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*. 2021. № 101. С. 45–58. URL: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2021-101-05> (дата звернення: 28.04.2024).

References

1. Andriushchenko, I. Ye. and Semenova, A. O. (2021), “Concept of a Strategic Cost Management Model for Engineering Enterprises”, *Investysii*:

praktyka ta dosvid, [Online], vol. 22, pp. 17–23.
<https://doi.org/10.32702/23066814.2021.22.17>.

2. Titenko, L. V. and Bohdan, S. (2020), “Transfer Pricing as a Management Accounting Tool”, *Halitskyi ekonomichnyi visnyk Ternopilskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, vol. 64 (3), pp. 87–95.

3. Hlasov, P. V. (2020), “Improvement of the Organizational-Economic Mechanism of Strategic Cost Management Accounting for Enterprises in the Conditions of Economic Clustering in Ukraine”, *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 3 (93), pp. 23–27. [https://doi.org/10.26642/ema-2020-3\(93\)-23-27](https://doi.org/10.26642/ema-2020-3(93)-23-27).

4. Holyk, V. R. (2018), “Conceptual Foundations of Cost Management Accounting and Approaches to its Automation”, *Visnyk ZHDTU. Serii: Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, vol. 3 (85), pp. 8–12. [https://doi.org/10.26642/jen-2018-3\(85\)-8-12](https://doi.org/10.26642/jen-2018-3(85)-8-12).

5. Zavytiy, O., Didorenko, T. and Kondriuk, L. (2019), “Logistical Costs of Manufacturing Enterprises as Objects of Accounting and Control”, *Instytut bukhhalterskoho obliku, kontrol ta analiz v umovakh hlobalizatsii*, vol. 1–2, pp. 49–73. <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.049>.

6. Ivanov, M. V. (2018), “Practical Application of Cost Formation Mechanism in the Activities of Industrial Enterprises”, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, [Online], vol. 6 (1), pp. 253–256. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2018-264-6\(1\)-253-255](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2018-264-6(1)-253-255).

7. Iliina, A. O. (2021), “The Role of Investments in Human Capital in the Development of the Information Society”, *Naukovi perspektyvy. Seriya: Ekonomika*, [Online], vol. 3 (9), pp. 278–295, available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/194> (accessed April 29, 2024).

8. Melnychenko, S. H. (2024), “Analysis of Strategic Management and Its Impact on Organizational Success”, *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, [Online], vol. 3, available at: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/19/16> (accessed April 29, 2024).

9. Nazarenko, T. P., Franchuk, I. B. and Viter, S. A. (2021), “Methodological Aspects of Cost Accounting and Management in Production”, *Ekonomika ta derzhava*, [Online], vol. 7, pp. 83–89. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.83>.

10. Nesterenko, I. V. and Chmil, Ye. L. (2022), "Modeling Accounting Policy in the Context of Ensuring Innovative Development of the Enterprise", *Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka*, [Online], vol. 1, pp. 92–99. <https://doi.org/10.32782/dees.1-15>.
11. Timinskiy, O., Voytenko, O. and Raichuk, I. (2021), "Analysis of Models and Methods of Business Process Digitalization", *Management of Complex Systems Development*, [Online], vol. 6, pp. 38–47. <https://doi.org/10.32347/2412-9933.2021.46.38-47>.
12. Fokin, O. K. (2019), "Subject-Object Composition of the Economic Analysis System of Production Costs in Large Industrial Enterprises", *Visnyk KhNAU. Seriya: Ekonomichni nauky*, [Online], vol. 1, pp. 371–391. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-1-371>.
13. Khmelyuk, A. V. and Nezhumyria, V. A. (2023), "Cost Behavior Models: Managerial Aspect", *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu*, [Online], vol. 2 (7), pp. 99–106. [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2023iss2\(7\).293775pp99-106](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2023iss2(7).293775pp99-106).
14. Shmyhel, O. Ye. (2020), "Management Accounting and Criteria of Its Effectiveness in the Enterprise", *Innovatsiina ekonomika*, [Online], vol. 3–4, pp. 182–187. <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.3-4.26>.
15. Melnychenko, S., Morozova, O. and Bohadorova, L. (2021), "Spatial-temporal dynamics of qualitative changes in efficiency of agricultural production in agricultural holdings of Ukraine in 2015 and 2019", *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, [Online], vol. 101, pp. 45–58. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2021-101-05>.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2024 р.